

Mánudaginn 1. nóvember 1965.

Nr. 134/1964. **Hreppsnefnd Nauteyrarhrepps**
f. h. hreppsins (Egill Sigurgeirsson hrl.)
 gegn
Sigurði Þórðarsyni
 (Guðmundur Pétursson hrl.).

Dóminn skipuðu hinir reglulegu dómara Hæstaréttar.

Útsvarsmál.

Dómur Hæstaréttar.

Áfrýjandi, sem skotið hefur máli þessu til Hæstaréttar með stefnu 26. ágúst 1964 og fengið gjafsókn þar 25. nóvember s. á., krefst sýknu af kröfum stefnda og málskostnaðar úr hendi hans í héraði og fyrir Hæstarétti, eins og málið væri ekki gjafsóknarmál.

Stefndi, sem hinn 1. febrúar 1965 var veitt gjafvörn fyrir Hæstarétti, krefst staðfestingar héraðsdóms og málskostnaðar af áfrýjanda hér fyrir dómi, eins og málið væri ekki gjafvarnarmál.

Í vottorði Sauðfjárveikivarnanna, dags. 27. október 1965, sem lagt hefur verið fram í Hæstarétti, er því lýst, að stefnda hafi haustið 1960 verið greiddar „afurðatjónsbætur“, samtals að fjárhæð kr. 113.565.60, „vegna niðurskurðar sauðfjár hans haustið 1959“. Samkvæmt því, sem fram er komið, þykir greiðsla þessi eiga að teljast bætur fyrir það eignatjón stefnda, sem um er að tefla, og því eigi til skattskyldra tekna hans. Þar af leiðir, að óheimilt var að líta til bótagreiðslu þessarar við ákvörðun tekjuútsvars stefnda á árinu 1961, svo sem gert var, sbr. 3. gr. laga nr. 43/1960, sem þá giltu. Er því skylt að endurgreiða stefnda útsvarsfjárhæð, sem af þessum sökum var ranglega á hann lögð og hann hefur goldið áfrýjanda, sbr. 58. gr. laga nr. 51/1964, áður 58. gr. laga nr. 69/1962 og 27. gr. laga nr. 66/1945. Endurgreiðsla verður þó ekki dæmd í máli þessu, þar sem eigi hefur verið gagnáfrýjað héraðsdóminum, er

því verður staðfestur að öðru en því, að frestur til endurupptöku útsvarsálagningar, sbr. 57. gr. laga nr. 57/1962, sé 30 dagar frá birtingu dóms þessa.

Gjafsóknarkostnaður og gjafvarnar fyrir Hæstarétti greiðist úr ríkissjóði, þar með talin laun talsmanna málsaðilja, kr. 8.000.00 til hvors, en að öðru leyti falli málskostnaður fyrir Hæstarétti niður.

Dómsorð:

Hinn áfrýjaði dómur á að vera óraskaður, þó svo, að framangreindur frestur telst frá birtingu dóms þessa.

Gjafsóknar- og gjafvarnarkostnaður fyrir Hæstarétti greiðist úr ríkissjóði, þar með talin laun talsmanna málsaðilja, hæstaréttarlögmannanna Egils Sigurgeirssonar og Guðmundar Péturssonar, kr. 8.000.00 til hvors, en að öðru leyti fellur málskostnaður fyrir Hæstarétti niður.

Dóminum ber að fullnægja að viðlagðri aðför að lögum.

Dómur aukadóms Ísafjarðarsýslu 30. maí 1964.

Ár 1964, laugardaginn 30. maí, var á aukadómþingi Ísafjarðarsýslu, sem haldið var í sýsluskrifstofunni af Hermann G. Jónssyni setudómara, kveðinn upp dómur í ofangreindu máli, sem dómtekið var 11. maí s.l.

Mál þetta er höfðað, að undangenginni árangurslausri sáttatilaun, af Sigurði Þórðarsyni bónda, Laugabóli, Nauteyrarhreppi, Norður-Ísafjarðarsýslu, með stefnu, útgefinni 4. desember 1963, gegn hreppsnefnd Nauteyrarhrepps.

Stefnandi gerir þær dómkröfur, aðallega að oddviti hreppsnefndarinnar, hr. Þórður Halldórsson, Laugalandi, Nauteyrarhreppi, verði f. h. Nauteyrarhrepps dæmdur til að endurgreiða stefnanda ofreiknað útsvar, kr. 7.806.00, með 9% ársvöxtum frá 1. desember 1961 til greiðsludags.

Til vara krefst stefnandi þess, að útsvarsálagning á hann árið

1961 verði dæmd ógild og lagt fyrir hreppsnefndina að umreikna útsvarið þannig, að niðurskurðarbætur stefnanda, kr. 112.000.00, verði dregnar frá framtalsskyldum tekjum.

Þá krefst stefnandi málskostnaðar að mati dómsins, hvor krafan sem tekin yrði til greina.

Af hálfu stefnda er krafizt sýknu af öllum kröfum stefnanda.

Einnig krefst stefndi málskostnaðar eftir mati dómsins, hvernig sem málið fer.

Málavextir eru þessir:

Haustið 1959 varð stefnandi í máli þessu, Sigurður Þórðarson, bóndi á Laugabóli í Nauteyrarhreppi í Norður-Ísafjarðarsýslu, að farga öllu sauðfé sínu, og það gerðu einnig tveir bændur aðrir í Nauteyrarhreppi, í Gervidal og Múla. Var það gert samkvæmt ákvörðun sauðfjársjúkdómanefndar vegna grunar um mæðiveiki í fénu.

Næsta ár 1960 var stefnandi sauðlaus samkvæmt fyrirmælum sauðfjársjúkdómanefndar. Það ár fékk stefnandi greiddar úr ríkissjóði bætur, kr. 112.000.00, samkvæmt VI. kafla laga nr. 23/1956 um varnir gegn útbreiðslu næmra sauðfjársjúkdóma og útrýmingu þeirra. Árið eftir, 1961, fékk stefnandi einnig greiddar bætur úr ríkissjóði, um kr. 140.000.00, og var það skilyrði fyrir greiðslu þeirra bóta, að hann keypti líflömb á því ári.

Stefnandi taldi fyrri bæturnar, kr. 112.000.00, fram til skatts árið 1961, sbr. skattaframtal stefnanda það ár, dskj. nr. 19.

Skattanefnd Nauteyrarhrepps, sem stefnandi átti sæti í, taldi bæturnar einnig til skattskyldra tekna stefnanda, og urðu hrein- ar tekjur hans samkvæmt skattskrá Nauteyrarhrepps kr. 80.-750.00 og tekjuskattur álagður samkvæmt því kr. 580.00.

Hreppsnefnd Nauteyrarhrepps lagði síðan á fyrrnefndar hrein- ar tekjur stefnanda tekjuútsvar til Nauteyrarhrepps, kr. 9.216.00, sbr. dskj. nr. 4 og 6. Einnig var stefnanda gert að greiða í eignar- útsvar, kr. 184.00, eða alls í útsvar kr. 9.400.00. Stefnandi greiddi útsvarið til sveitarsjóðs Nauteyrarhrepps fyrir 1. desember 1961 og fékk þá 15% afslátt af samanlögðu tekju- og eignar- útsvari, eða kr. 1.410.00. Fjárhæð aðalstefnukröfunnar reikn- ar stefnandi þannig út: $9.400.00 \div 184.00 \div 1.410.00 = 7.806.00$.

Stefnandi greiddi einnig álagðan tekjuskatt, kr. 580.00.

Stefnandi telur sig hafa fengið vitneskju um það í júní 1962, að fyrrnefndar bætur, kr. 112.000.00, væru tekjuskatts- og útsvarsfrjálsar, og kveðst hann þá strax hafa tilkynnt það stefnda, hreppsnefnd Nauteyrarhrepps. Síðan skrifaði hann hreppsnefnd-

inni og Ríkisskattanevnd og krafðist niðurfellingar og endurgreiðslu á álögðu tekjuútsvari og tekjuskatti ársins 1961.

Hreppsnefnd Nauteyrarhrepps synjaði kröfu stefnanda, en Ríkisskattanevnd tók beiðni hans til greina og felldi niður álagðan tekjuskatt, og var hann síðan endurgreiddur stefnanda.

Stefnandi kvaðst síðan hafa gert ítrekaðar tilraunir til að fá stefnda til að endurgreiða framangreint útsvar, kr. 7.806.00, en án árangurs, og hafi hann því talið sig tilneyddan að höfða mál þetta.

Stefnandi byggir kröfur sínar á því, að fyrrnefndar bætur, kr. 112.000.00, hafi verið tekjuskatts- og útsvarsfrjálsar, og hafi það stafað af ókunnugleika hans, að telja þær fram til skattskyldra tekna.

Skattanevnd Nauteyrarhrepps hafi eigi heldur verið kunnugt um skattfrelsi bótanna og því lagt tekjuskatt á stefnanda og síðan hreppsnefndin tekjuútsvar. En Ríkisskattanevnd hafi úrskurðað, að fyrri afurðatjónsbæturnar (niðurskurðarbæturnar) skuli ekki teljast til skattskyldra tekna.

Stefnandi hefur og stutt kröfur sínar þeim rökum, að áðurnefndar bætur hafi verið greiddar honum sem skaðabætur vegna niðurskurðar sauðfjárins og meðan hann enn var sauðlaus, og geti þær því ekki talizt til sjálfstæðra tekna, og hafi því tekjuskattur og tekjuútsvar ekki verið lagt á réttan gjaldstofn.

En eftir að hreppsnefnd Nauteyrarhrepps hafi verið kunnugt um, að framtali stefnanda hafi verið breytt af Ríkisskattanevnd, og þar með skattskrá Nauteyrarhrepps, og hún krafín um endurgreiðslu útsvarsins, hafi nefndinni borið siðferðileg og lagaleg skylda til að leiðrétta skekkjuna og umreikna útsvar stefnanda að nýju, sbr. 3.—4. gr. laga nr. 43/1960.

Stefnandi hefur sjálfur reiknað út endurheimtukröfu sína, miðað við, að bæturnar, kr. 112.000.00, séu ekki taldar með sem útsvarsskyldar tekjur, sbr. aðalstefnukröfu hans. Telur hann sig í því efni hafa farið eftir starfsreglum hreppsnefndarinnar um álagningu útsvara 1961.

Varakröfu sína kveðst stefnandi setja fram með tilliti til þess, ef stefndi fengist ekki til þess í máli þessu að viðurkenna út-reikning stefnanda reikningslega réttan.

Stefndi byggir kröfur sínar um sýknun á því, að útsvar stefnanda hafi verið löglega álagt. Þó að stefnandi hafi fengið tekjuskatt sinn niðurfelldan, þurfi það ekki að leiða til þess, að útsvarið falli niður sjálfkrafa. Hreppsnefnd Nauteyrarhrepps hafi

í alla staði farið að lögum við álagningu tekjuútsvars stefnanda 1961, lagt það á hreinar tekjur stefnanda samkvæmt skattskrá, sbr. 3. gr. laga nr. 43/1960, og engin tilkynning hafi stefnda síðar borizt um breytingu á skattskránni.

Af hálfu stefnda hefur og verið mótmælt þeim skilningi Ríkisskattaneftndar og ríkisskattstjóra, að umræddar bætur hafi verið tekjuskatts- og útsvarsfrjálsar. Hér sé um bætur að ræða fyrir afurðatjón, þ. e. fyrir tekjumissi, en ekki fyrir eignatjón, og því liggi í hlutarins eðli, að þær séu skattskyldar. Bendir stefndi í því sambandi á ákvæði VI. kafla laga nr. 23/1956.

Samkvæmt 4. mgr. 37. gr. nefndra laga skuli greiða þeim bændum niðurskurðarbætur, sem eru að hætta búskap eða breyta til um búskaparhætti, og skuli bæturnar þá miðast við það tjón, sem þeir verða fyrir vegna niðurskurðarins. Bætur þær, sem stefnandi fékk, voru því ekki greiddar samkvæmt þessari grein, því að hann hætti ekki búskap og keypti sér sauðfé, eftir að hann hafði verið sauðlaus í eitt ár. Og í 38. gr. sömu laga sé talað um afurðatjónsbætur og þá miðað við, að sauðfjáreigandi fái greitt sem svari $\frac{3}{4}$ hlutum af dilksverði. Síðan segir í 39. gr. laganna, að greiða skuli $\frac{3}{4}$ hluta lambsverðs í afurðatjónsbætur, verði að hafa svæðið sauðlaust árlangt. Stefndi telur því, að stefnandi hafi fengið greiddar afurðatjónsbætur samkvæmt 38. gr., kr. 112.000.00, og um kr. 140.000.00 samkvæmt 39. gr. fyrrnefndra laga. Báðar bæturnar séu afurðatjónsbætur samkvæmt orðanna hljóðan, en ekki niðurskurðarbætur, og því sé úrskurður Ríkisskattaneftndar byggður á röngum forsendum.

Af hálfu stefnda hefur einnig verið á það bent, að á árinu 1960 hafi ekkert útsvar verið lagt á stefnanda, sökum þess að þá hafi komið fram bústofnsskerðing á skattaframtali hans vegna niðurskurðar sauðfjárins, og hafi stefndi þannig fullkomlega tekið tillit til þess tjóns, sem stefnandi varð fyrir vegna niðurskurðarins.

Það er upplýst og óumdeilt í máli þessu, að stefnandi er á árinu 1960 sauðlaus samkvæmt fyrrmælum sauðfjárslúkdómaneftndar og fær á því ári greiddar í bætur frá ríkissjóði kr. 112.000.00.

Eigi verður ráðið, svo að öruggt geti talizt, af ákvæðum VI. kafla laga nr. 23/1956, hvers eðlis margneftndar bætur eru.

En eðlilegast virðist að líta svo á, að þær séu fyrir eignatjón, er stefnandi varð fyrir vegna niðurskurðarins, bætur fyrir fjárstofninn, er hann varð að farga. Bætur þessar vegna bústofns-

skerðingar stefnanda voru því í eðli sínu eign og stöfuðu af sölu á eignum stefnanda, og gátu þær því eigi verið stofn til álagningar tekjuskatts, sbr. lög nr. 46/1954, 9. gr., a-liður, og þá eigi heldur til álagningar tekjuútsvars, sbr. 3. gr. laga nr. 43/1960.

Ber því að taka til greina kröfu stefnanda í máli þessu um, að útsvarsálagningin á hann á árinu 1961 sé dæmd ógild, sökum þess að tekjuútsvarið hafi eigi verið lagt á réttan gjaldstofn. En þar sem stefndi hefur eigi samþykkt eða látið í ljós álit sitt á útreikningi á fjárhæð aðalstefnukröfu stefnanda, þykir eigi rétt að taka aðalstefnukröfu hans til greina, sbr. niðurlag 24. gr. laga nr. 66/1945.

Verður því fallt á varakröfu stefnanda í máli þessu og útsvarsálagningin á hann árið 1961 dæmd ógild og lagt fyrir stefnda, hreppsnefnd Nauteyrarhrepps, að umreikna útsvarið þannig, að niðurskurðarbætur stefnanda, kr. 112.000.00, verði dregnar frá framtalsskyldum tekjum.

Eftir þessum úrslitum þykir verða að dæma stefnda til að greiða stefnanda málskostnað, er þykir hæfilega ákveðinn kr. 3.000.00. Aðfararfrestur ákveðst 30 dagar frá lögbirtingu dómsins.

Dómsorð:

Útsvarsálagning á stefnanda, Sigurð Þórðarson, árið 1961 skal vera ógild, og er lagt fyrir stefnda, hreppsnefnd Nauteyrarhrepps, að umreikna útsvarið þannig, að niðurskurðarbætur stefnanda, kr. 112.000.00, verði dregnar frá framtalsskyldum tekjum.

Stefndi greiði stefnanda í málskostnað kr. 3.000.00.

Dóminum ber að fullnægja innan 30 daga frá lögbirtingu hans að viðlagðri aðför að lögum.